

Борульник Андрій Андрійович
студент IV курсу
Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

МОЖЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ АНТИСОЦІАЛЬНОЇ НАПРАВЛЕНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК НАПРЯМ ВПЛИВУ НА ЗЛОЧИННІСТЬ

Злочинність існує з найдавніших часів існування людства, вона тягне матеріальну і моральну шкоду. Вона не тільки знижує суспільний розвиток, а й спричиняє деморалізацію суспільства, а в разі значного збільшення кримінально-активного населення, деградацію правосвідомості населення [1].

Із формуванням перших законів та звичаїв в первісному та античному суспільстві люди замислювались про необхідність ефективного попередження та покарання злочинів. Сучасні системи впливу за злочинність почали активне формування лише наприкінці XIX століття. В зв'язку з цим впливом говорять про різні за змістом способи впливу на злочинність, і про різні стратегії. Так, в контексті впливу на злочинність важливим є питання про ранню профілактику злочинів та соціальну реабілітацію злочинців, як підгрунтя рецидивної злочинності. Оскільки, як представляється, шлях ув'язнення злочинців та ізоляція їх від суспільства часто призводить не до виправлення, а сприяє їх моральному розкладу та подальшій десоціалізації.

У зв'язку з цим важливою є проблема вивчення процесу формування особистості та таких її якостей, які можуть стати причинами антисоціальної направленості особистості та її само актуалізації саме в зв'язку із здійсненням правопорушуючих дій.

Представляється можливим вивчити питання про майже недосліджені аспекти самоактуалізації через криміногенну діяльність, її характеристика та можливості виявлення відповідних типів поведінки. Парадоксальним є те, що «звичний», або «сталий» злочинець (насамперед, мова йде про професійних злочинців), характеризується більш досвідченим рівнем мистецької компетентності, ніж злочинець випадковий. Особливо, коли кримінальний спосіб життя і соціальна роль злочинця дозволяють індивіду стати самодостатньою особистістю, найбільш повно реалізувати свої здібності, відповісти на деякі життєво важливі питання. Саме цими обставинами, ймовірно, пояснюється надзвичайна стабільність кримінальної поведінки особистості антисоціального типу рецидивного злочинця, а також неефективність індивідуальних профілактичних заходів, що застосовуються по відношенню до нього.

Термін «самоактуалізація», розроблений А. Маслоу, включає безперервну реалізацію потенційних можливостей, здібностей і талантів, як звернення

своєї місії, або покликання, долі тощо; більш повне пізнання і, отже, прийняття своєї власної початкової природи; невпинне прагнення до єдності, інтеграції, чи внутрішньої синергії особистості. Сам А. Маслоу вважав, що самоактуалізація є найвищою потребою людини, відповідно до «піраміди потреб». Відповідно до його теоретичних положень, людина здатна до задоволення більш високих (за ієрархією піраміди) потреб тільки після того, як задоволені нижчі. Отже, щоб людина змогла самоактуалізуватись, їй спочатку необхідно задовольнити всі інші потреби відповідно до піраміди [2].

Глибоке і всебічне вивчення особистості злочинця має велике значення для розуміння психологічного механізму злочинної поведінки, індивідуалізації покарання, визначення оптимального варіанту виправного впливу на засудженого, організації і тактики профілактичної роботи з конкретними правопорушниками. В поле зору правоохоронних органів, насамперед поліції, потрапляють не тільки особи, які вже вчинили злочин, але й особи, від яких можна очікувати скоєння правопорушень, якщо виходити з їх попередньої антисоціальної поведінки. Вивчення особистісних рис правопорушників (як тих, що вчинили злочини, так і інших делінквентів) в контексті індивідуально-профілактичної роботи представляється доцільним проводити діагностику за схемою, що відбиває певні відомості про протиправну поведінку особи, заходи покарання, які були застосовані; обставини, що були факторами протиправної поведінки, і т.і. Те, що могло вплинути на особу в криміногенному сенсі; соціально-демографічні фактори (освіта, спеціальність, сфера зайнятості, оточення, інтереси, форми проведення дозвілля і т.і.); значущі індивідуально-психологічні особливості.

Окремою сферою, де, як представляється, доцільним є вивчення можливостей психологічної діагностики направленості особистості є робота із засудженими. Це має практичне значення для цілей попередження рецидивної злочинності, може сприяти більш ефективній ресоціалізації засуджених осіб. В якості прикладу можна навести тематичний апперцептивний тест Г. Мюрея для виявлення особливостей особистості, що проявляються в соціальному середовищі і в соціальних відносинах [3, с. 4]. Він дозволяє виявити наявні «порушення» у структурі особистості осіб, що вчинили злочин, відхилення від норми в їх особистісних і поведінкових характеристиках. Для цих же цілей дані кримінально-статистичного спостереження можуть зіставлятися з показниками економічної, демографічної, соціокультурної та інших галузей статистики [4, с. 8-9].

Використовувати даний метод доцільно в комплексі з теоретичними та практичними напрацюваннями мікрорефлексії людини (почуттєва реакція на зовнішні подразники), соціального пізнання. Результати даних тестів та методик, можна використовувати для розроблення та вирішення проблем

більш успішного виявлення тенденцій рецидивної злочинності та її попередження. Це представляється нагальною потребою для підвищення ефективності системи ресоціалізації та соціальної адаптації осіб, що вчинили злочини, та попередження їхньої подальшої злочинної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Кудрявцев В. Н. Стратегия борьбы с преступностью / В. Н. Кудрявцев // Вестник Российской Академии наук. – 2003. – Т. 73. – № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vivovoco.astronet.ru/>
2. Маслоу А. Мотивация и личность. – Спб., 1999. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/>
3. Соколова Е. Т. Психологическое исследование личности: проективные методики / Е. Т. Соколова. – М., 2002. – 150 с.
4. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М., 2002. – 490 с.

Науковий керівник: старший викладач Ілько С.А.

Ващенко Олена В'ячеславівна
студентка IV курсу
соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ НЕФОРМАЛЬНИХ КРИМІНОГЕННИХ ГРУП

Як свідчить статистика, понад 70% злочинів неповнолітні вчиняють у групі. Враховуючи неповноту статистичної інформації, можна стверджувати, що вчинення злочину підлітком-одинаком – швидше виняток, аніж правило. Але і в таких випадках завжди наявний вплив на неповнолітнього правопорушника найближчого соціального оточення, групи з антисоціальною спрямованістю, до якої він належить чи належав раніше. Слід також відзначити, що участь у групі і співучасть у вчиненні злочину для підлітків у значній кількості випадків не збігаються, тобто не виключена різниця соціальної ролі, виконуваної в неформальній групі та при вчиненні конкретного злочину.

Проведені дослідження свідчать, що злочинні групи неповнолітніх виникають, переважно, на основі неформальних груп або «груп дозвілля». Це пов'язано з такими елементами підліткової психології, як підвищена схильність до навіювання та наслідування, несталість емоційно-вольової